Przesyłka opłacona ryczałtem

Nr. 42(48) Vilnius, sekmadienis, 1929 m. rugsėjo mėn. 29 d. II metai.

VILNIAUS RYTOJUS

Savaitinis politikos, visuomenės ir literatūros iliustruotas laikraštis.

Išeina šeštadieniais.

REDAKCIJA ir ADMINISTRACIJA: Šv. Jono g-vė Nr. 8—1.
Redakcija priima nuo 10 iki 12 val.
Administracija priima 9— 2 val. po pietų.

REDAKCIJA straipsnius ir korespondencijas taiso ir trumpina savo nuožiūra. Nespausdintas korespondencijas ir smulkesnius straipsnius naikina
Rankraščių savo lėšomis negrąžina.

PRENUMERATA: Metams—4 auks., pusei metų—2 aks. 3 mėn.—1 auksinas. Atskiro numerio kaina 10 skat
Užsienyje metams 1 doleris.
Užsisakyti galima nemažiau kaip 3 mėnesiams.

GEGUŽINĖS.

Talpiname šį straipsnelį, tikimės, kad į jį atkreips domę skyriai sodžiuje ir tars savo žodį. Ir jei tik toks sumanymas ras jų tarpe pritarimo, kitą vasarą tikrai galėtume pasidžiaugti ir milžinišku choru ir paroda.

Red.

Gegužinė — tai ne kuokinė. Čia suvažiuoja žmonės lyg į didžiausį jomarką. Važiuoja ne bet kas, tik jaunimas susipratęs, kuris girdėjo ne vieną jau paskaitą ir pats perskaitė nemaža knygų. Jau tokių gražių mergelių ir vyrų ir kalba kitokia. Čia susitikęs kelių parapijų jaunimas netik pasilinksmina, draugėj pašoka. Tokios gegužinės daug daugiau duoda naudos. Čia žmogus apsitašo, pamato žmonių vis navatnesnių, su daugeliu susipažįsta, susidraugauna kartais net visam amžiui (klausykit mergelės!) vyrai susiartinę atranda progos, kad gali daug naujo išmokti. Tokioje gegužinėje susipažinę draugai gyvenime daug vienas vienam padeda: ar nederliuj, ar gaisro, ar kitokioj kokioj nelaimėj (nelaimių gi yra devynios galybės). Tikri draugai jau šiandien būna kartais geresni už artimas gimines. Pirmose gegužinėse tik pašoko jaunimėlis, padainavo daugelis skyrių, praleido dieną geram sveikam ore, susipažino arčiau vieni su kitais.

Kitos gegužinės turėtų būti ne tik atskirų parapijų, bet visų apskričių (žinoma, jeigu blogos valios žmonėms nenieštės dantys, kad sutrukdyti jaunimo džiaugsmas ir susipratimas). Reikėtų pasirūpinti, kad tokioj gegužinėj pasirodytų vienas choras iš kelių dešimčių skyrių, kur dainininkai tūkstančiais būtų skaitomi, jo paklausyti suvažiuotų svečiai ir labai tolimi, o kurie dar ir pinigus mokėtų, kad gautų išgirsti jaunų balsų, kurie dabar tik šūkavimams susivartoja. Tik kiekvienas skyrius pirmininkas turėtų išanksto pasirūpinti susitarti su kokiu vargoninku ar „natas“ pažįstančiu žmogum, kad išmokintų jaunimą dainų, kurias Centras, paprašius, atsiųstų. Tada visame krašte dainos būtų vienodos, tik keturiais balsais giedamos, netaip kaip kas gali išrėkti. Gal paprastas Centras ir tokį žmogų dainų pamokinti atsiųstų, jeigu tik skyrių jaunimas būtų prie to prisirengęs. Yra žmonių, sako, su „silkės balsu“, kuris valsą dainuoja, o polka išeina, bet lietuvių tarpe tokių labai maža. Pažinti lengva: kas pats neturi balso, tas ir kitus saratija: „E, ką ten rėksi, kai ožys, eikš geriau šalin!“.

Toliau visiems žinoma, kad mūsų lietuvaitės mergelės berneliams galvas užsuka ne tiek gražiais žodeliais, kiek mikliomis rankomis: kiek jų priverpta, priausta, išsiuvinėta: ir aguonom, ir rožėm, ir balunkomis. Tokie darbeliai guli kur kubile, kaipo pasoga, rietimų rietimais suslėgti, ir laukia, kol kraitvežys nudundės bernelio naman vieną gražią dieną. Bernelis, tiesa, džiaugias ir Dievui dėkoja ir už žmoną ir už jos darbus, bet džiaugias jis vienas, svetimi nemato.

Taigi dabar ir norima, kad mūsų jaunimas ruoštų visokius daiktelius parodai. Kad mūsų mergelės plonai priverptų, visokiais raštais išaustų, išsiuvinėtų, kad berneliai išdrožinėtų kokius daiktus, kad nors ir verpstes, ratelius, kubilus ar bet kokį darbelį gražiai atliktų, kad galima būtų kitiems pasigirti. Tada tai padarytum parodą, ne kokioj Poznanėj ar Paryžiuj, tik čia pas save, Vilniuj. Sugretintų vieno skyriaus darbelius prie kito, parašytų iš kur kieno darbeliai, o „teisėjai“ eitų ir už gražesnių darbus skirtų dovanas. Gražius daiktus ir išpirks ir toli nuvežę parodys, kad mes netik šokti ir žaisti linksmai mokame, bet ir rimtesnį darbą atlikti sugebame. Čia ne svajonės, čia tiesa, nuo mūsų skyrių susibūrusio jaunimo priklausanti. Jei jaunimas prisiruoštų, ateinančią vasarą gegužinė būtų daug įdomesnė.

D—lia.

„Vilniaus Rytojaus“ 41(47) numeris už straipsnį „Prof. Voldemarui atsistatydinus“ tapo sukonfiskuotas. Nenorėdami mūsų skaitytojų palikti be laikraščio, leidžiame šį sutrumpintą numerį.

A. † A.

Antanas Umbrasas

Liet. Šv. Kazimiero D-jos Skyriaus Vardziukiemy Pirmininkas

mirė aprūpintas Šv. Sakramentais 1929 m rugsėjo 18 d.

Skyriaus Valdyba.

Naujas Lietuvos ministerių kabinetas.

Rugsėjo *23* dieną sugrįžo iš Čekoslovakijos per Berlyną ministeris Juozas Tūbelis ir tą pačią dieną sudarė naują ministerių kabinetą, kurį prezidentas A. Smetona patvirtino. Naujojo ministerių kabineto sudėtis yra tokia:

Ministerių pirmininkas, finansų ministeris ir laikinai einąs užsienio reikalų ministerio pareigas — *Juozas Tūbelis*, žemės ūkio ministeris — *Aleksa*, karo ministeris — pulkininkas *Variakojis*, vidaus reikalų ministeris — pulkininkas *Musteikis*, teisingumo ministeris — *Žilinskas*, švietimo ministeris — *Šakenis*, susisiekimo ministeris — inžinierius *Vileišis*. Visi šie žmonės, išskyrus inž. Vileišį, buvo prof. Voldemaro bendradarbiai ir įeidavo į jojo ministerių kabinetą. Šis žmonių sąstatas visus įtikina, kad N. Lietuvos politika eis sena visiems žinoma vaga ir jokių netikėtumų bent artimiausiu laiku laukti netenka.

Naujoji vyriausybė nepasitenkinsianti tik konstitucijos pakeitimu. Jos darbų plane būsiąs naujo savivaldybių įstatymo įgyvendinimas. Kaip žinoma, tas įstatymas dalinai jau paruoštas ir greitu laiku numatomi rinkimai pirmučiausia į valsčių ir apskričių savivaldybes, o vėliau ir miestų. Po to būsiąs ruošiamas seimo ir prezidento rinkimų įstatymas. Be to vyriausybė pasirūpinsianti krašto ūkio ir kultūros pakėlimu. Ligi šiol nuo šių darbų vyriausybė buvo atitraukiama užsienio politikos reikalais.

Dabar tie pavojai dalykai pašalinti. Vilniaus klausimas pasisekė padaryti tarptautiniu klausimu, ir todel dabar yra galimybės daugiau pašvęsti laiko vidaus gyvenimo reikalams.

Tą visą darbą yra pasiryžusi atlikti naujai pastatyta vyriausybė.

Tautininkų vadas inžinierius Vileišis „Ryto“ bendradarbiui yra pasakęs, kad naujo ministerių kabineto politikoje nebus atmainų. Prezidentas Smetona ir ministerių pirmininkas Tūbelis daro pastangų, kad prof. A. Voldemaras sutiktų būti užsienio reikalų ministeriu.

Paskutinėmis žiniomis užsienio reikalų ministerio vieta pasiūlyta pp. Sidzikauskui, Klimui ir Balučiui. P. Sidzikauskas atsisakęs, iš kitų atsakymai dar negauti.

Atmainai įvykus.

Ši žinia šitaip skambėjo: „Kad duotų Respublikos Prezidentui pilną galimumą pertvarkyti ministerių kabinetą, visi ministeriai pristatė Prezidento nuožiūrai savo portfelius. Respublikos Prezidentas atsistatydinimą priėmė. Kol bus sudarytas naujas kabinetas, visiems ministeriams pavesta eiti savo pareigas. Naujas ministerių kabinetas sudaryti manoma pavesti Juozui Tūbeliui, ligšioliniam finansų ministeriui“.

Šiai žiniai pasklydus, pradėta spėlioti, kodel taip atsitiko. Ir ne tik Vilniuje, bet Rygoje, Berlyne ir dar toliau. Ypač nerimo vilniškė lenkų spauda ir leido visokias paskalas. Jaučiama buvo, kad ji ne tik nustebinta, bet kartu ir patenkinta netikėtu prof. Voldemaro atsistatydinimu.

Tiems gandams padėjo galą gautas Vilniuje „Lietuvos Aido“ 215 numeris, kuriame štai ką radome: „Daugiausia gandų remiasi spėliojimu, esą tarp valdžios ir valstybės galvų kilęs nuomonių skirtumas del principinių politikos dalykų. Mes galim visiškai tikrai užginčyti, jog nieko panašaus nėra“.

Vėliau atėjo žinia, kad Kaunan grįžęs iš Pragos p. Juozas Tūbelis sutiko sudaryti naują ministerių kabinetą. Tik tuomet nutilo visokie nesąmoningi gandai, ir kai kas pamojo ranka: Kaune nieko nauja.

Prof. Voldemaro iš valdžios pasitraukimas yra ne eilinis dalykas. Jojo nuopelnai Lietuvai neįkainuojami. Taip sako ne tik savieji, bet ir svetimieji. Jam bestovint prie valdžios vairo trejus metus, „*visose srityse* — kaip sako „Liet. Aidas“ — *padaryta didelė pažanga.* Prof. Voldemaro valdymo laikotarpį geriausia būtų pavadinti Lietuvos kilimo, stiprėjimo ir konsolidavimosi laikotarpiu“. Taip kalba savieji, įvertino ir svetimieji ypač Maskva.

Ryškesnis yra anglų laikraščio pareiškimas, iš kurio matome, kokiose nepalankiose aplinkybėse reikėjo prof. Voldemarui ginti Lietuvos teises Tautų Lygoje. O ten jam smarkiausiai reikėjo susigrumti su pasaulio galiūnais Ir nežiūrint į tų galiūnų reiškiamą Lietuvai nepalankumą, jis su nepaprastu patvarumu, ištverme, sumanumu tas teises gynė ir ne vieną kartų žodį del teisybės laužymo jiems į akis yra pasakęs. Ir, jeigu už prof. Voldemaro pečių būtų stovėjusi kokia pusė milijono durtuvų arba nors užsienio politikoje visa Lietuvos visuomenė, tai be abejo jojo pasiūlymuvisi užsienio politikai būtų maloniai sutikę ir užsienio politikoje būtų pasiekęs daug daugiau, negu dabar pasiekta Ateis laikas, kuomet ir jojo politiniai priešai iš mūsų tarpo tai supras ir tinkamai įvertins.

— Anglija po didžiojo karo gavo globoti Turkijos dalį Mesopotamiją; ją dabar vadina Iraku. Anglija rengiasi Irako išsižadėti ir suteikti jam nepriklausomybę, kaip ir Egiptui.

— Kinų diktatorius Cankaišekas negali nuraminti kiniečius. Prieš jį dabar kyla kitas generolas Fengas,

— Palestinoje jau ramu. Žydai prie „Verksmų sienos“ gali pasimelsti ir paverkti esant tik anglų apsaugai.

— Klaipėdoje sudegė Verblovskio tabako fabrikas. Nuostolių padaryta apie vieną milijoną litų.

— Amerikoje sugautas vagis, kuris buvo pasislėpęs su 512 tūkstančių dolerių. Jis pirma sakėsi, kad jį sugavo plėšikai ir nusivedė su pinigais. Dabar susekta, kad jis buvo susitaręs su plėšikais; plėšikai ieškomi.

— Latvijos buvęs ministerių pirmininkas Skujenekas apsilankė dabar Lenkijoje; čia pasisakė esąs didelis lenkų draugas, trokštąs sutaikinti lietuvius ir lenkus ir norėtų lenkams atiduoti... Vilnių. Kodel ne Daugpilį?

UKARNIA
RUCH
Sp. z ogr. odp.
LNIE, TATARSKA 5

Politinė apžvalga.

Anglijoje nauja darbo partijos vyriausybė gyviau veda užsienio politiką. Ministerių pirmininkas Makdonaldas visų dėmesį kreipė į save Ženevoje ir jo pasakyta ten kalba turėjo didžiausio pasisekimo. Dabar Makdonaldas susirūpino dviem dalykais: kelione Amerikon ir santykiais su Sovietų Rusija. Kelionė Amerikon senai ruošiama. Ten Makdonaldas norėtų susitarti geruoju su Amerikos Jungtinių Valstybių prezidentu karo laivyno klausimais. Karo metu pralobusi Amerika taip smarkiai stato karo laivus, kad gali prelenkti Angliją. Anglija netektų savo pirmenybės jūroje. Anglams dabar rūpi sustabdyti Amerikos karo laivų statybą bent tiek, kad laikytųsi lygybės su Anglija t. y. statytųsi tiek laivų, kiek statosi Anglija. Yra tai labai opus klausimas ir gali Makdonaldui Amerikoje nepasisekti. Delto jis savo kelionei paskyrė dar antrą siekį: susitarti su Kanada pirklybos ir pramonės reikalais. Tai, žinoma, jam pasiseks ir kelionė blogiausiam atsitikime vistik turės reikšmės.

Su rusais derybas ves pats užsienių reikalų ministeris Hendersonas. Rusų delegacijos priešaky bus iš Paryžiaus žydas Dovgalevskis. Čia iš kalno galima spėti, kad bus susitarta rusų galvon, o anglų ir žydų naudon.

Pačioje Anglijoje nerimsta kalnų darbininkai. Jie rimtai pradeda bijoti, kad darbo partijos vyriausybė vieton reikalaujamos 7 valandų darbo dienos ir dabartinės 8 valandų dienos įves ilgesnę darbo dieną. Darbininkų laikraštis „The Miner" piktai klausia, kas gi dabar Angliją valdo: Makdonaldas ar vis dar Balduinas?

*

Rusijoje vėl prasidėjo nauja nesusipratimų ir kivirčų banga del sekmadienio šventės. Komunistai nutarė panaikinti sekmadienio šventę ir visas dienas dirbti, mažinant darbo valandas. Ir čia reiškiasi žydų įtaka. Jie nenori švęsti sekmadienio, o šeštadienis primesti gana sunku net tokioje Rusijoje. Sibiras jau prieš tą sumanymą pareiškė protestą, bet daugeliui, pabrikų jau vadinamoji „neprerivka" primesta ir poilsio dienos nėra.

*

Prancūzų politikai sakosi negalį įspėti, ar nusiginklavimas pirma įvyks marėse, o paskui sausumoje, ar bus priešingai, gal nusiginklavimas eis vienu metu ir marėse ir sausumoje, gal net visai jokio nusiginklavimo nebūsią. Kas nori susilaukti nusiginklavimo, dabar au nieko nesupranta. Kaigi nesupranta, kas aplink darosi, atrodo, kad juoka daroma. Prancūzai girdi, kad Ženevoje Londone ir Amerikos Vašingtone labai daug kalbama apie valstybių nusiginklavimą, bet nerasi trijų žmonių, kurie kalbėtų vienodai ir niekas iš jų neklauso, ką kalba jo kaimynas. Kiekvienas randa, kad kiti ginkluojasi perankstí ir perdaug, o podraug pareiškia, kad jam ginkluotis būtinai reikia. Taip kalbėtis gali labai ilgai. Prancūzai nustoję tikėti Tautų Lygai ir nesitikį, kad ji sugebėtų išgydyti žmoniją nuo amžius buvusių silpnybių.

Anot prancūzų, Tautų Lygos nusiginklavimo projektai neturės pasisekimo ir pati Tautų Lyga praras pasitikėjimą.

*

Ženevoje Tautų Lygos pilnatis baigia savo darbus. Išrinktose komisijose politikai ilgai sukė galvas del anglų atstovo Cecilio pasiūlyto nusiginklavimo projekto. Nors dauguma jau buvo linkusi priimti šį projektą, Cecilis savo projektą iš komisijos atsiėmė. Kitoje komisijoje priimta kitas Cecilio pasiūlymas, butent: sutaikinti Tautų Lygos paktą su Kelogo paktu, kad ir Tautų Lygos paktas neleistų valstybėms kariauti. Tą darbą komisija turėsianti atlikti pradžioje 1930 metų, kad jau tų metų Tautų Lygos pilnatis galėtų šį klausimą baigti.

*

Lenkijoje ministeriams nepasisėkė pasikalbėti su seimo partijų vadais. Norėta lengvesniu būdu pravesti per seimą 1930 metams valstybės biudžetą. Norėta sušaukti seimas, duoti jam patvirtinti valstybės biudžetą ir vėl seimą paleisti. Seimas supranta, kad tik biudžetą svarstydamas gali pakritikuoti galingus dabar ministerius ir pasakyti jiems tiesos žodį. Del tokio seimo nusistatymo šio mėnesio 22 d. buvo paskelbtas naujas p. J. Pilsudskio raštas, kuriame jis kaltina seimo maršolą Dašinskį, kad jį suvedžiojęs savo pranešimu apie lenkų socialistų palankumą dabartinei vyriausybei ir dar kartą šiurkščiais žodžiais paiškino, delko nenori leisti seimo atstovams daug kalbėti apie valstybės biudžetą. „Mūsų biudžeto sekretas yra tame" — pasakė Pilsudskis, — „kad jis yra pritaikintas tik prie valdininkų darbo, o ne prie valstybinio darbo ir ministerių darbo turinio". Tame posaky glūdi mintis, lyg kad valdininkų darbas būtų nesutaikomas su valstybiniu darbu. Nepasisekus ministeriams sudaryti seimo partijų atstovų pasikalbėjimą, emėsi to darbo žinomas valdžios partijos vadas Slavekas. Jis pradeda nuo konstitucijos reformų. Atrodo, kad ir jam tas aplinkinis kelias nepasiseks. Kairiosios partijos laikosi tos nuomonės, kad negali būti seimo grupių pasikalbėjimų, kol nėra sušauktas seimas. Pilsudskiui viešai atsakė seimo maršolas Dašinskis.

Rugsėjo 20 d. sugrįžo Varšuvon užsienių reikalų minist. Zaleskis. Šį kartą jo ilgas buvimas užsieny Haagoje ir Ženevoje jokių laimėjimų nedavė. Delegacija buvo palyginamai skaitlinga, bet laikėsi visur tylėjimo politikos. Laimėta tik rinkimai į Tautų Lygos tarybą, bet tai jau seniau buvo pažadėta. Ženevoje Zaleskis atrodė gerokai nuvargęs.

Prasidėjus mokslo metams, daug kur Lenkijoje, anot Katalikų agentūros, pasireiškė vyriausybės nepalankumas katalikų mokykloms. Galicijoje Peremyšly, Lvove ir Jaroslave senoms vienuolynų mokykloms atimta valstybinės teisės. Liublino vaivadijoj vyskupas Fulmanas raštu nušvietė atsitikimus Zamche. Lenkų spauda mato tame lenkų vyriausybės nepalankumą katalikams.

*

Palestinoje arabai sugriovė daug žydų namų ir žuvo nemaža žydų. Tik anglų kariuomenei pasisekė kovas sustabdyti. Žydai nerimsta prieš anglus, kad nesuvaldo arabų ir jau sionistų vadai norėtų Palestiną pavesti lenkų globai. Gal gerindamiesi lenkams, žydai Ženevoje, ypač tautinių mažumų kongrese, daugiau kalbėjo apie lietuvių „ekscesus", kaip apie arabų skerdynes. Pasirodo, kad žydams yra tie geri, kas karpo jų barzdas, moka gerai suduoti ir duoda uždirbti. Sionistų lizdas keliasi Varšuvon.

Nočios apylinkės lietuvių moksleivių art stai, suvaidinę Nočioj VII-26 d. veikalą „Šventoji Cecilija".

Trumpos žinios.

— Iš Pereinės kraustosi ir prancūzai. Jų iš ten ligi lapkričio 1 d. išsikraustys apie 10 tūkstančių.

— Vengrijos užsienių ministeris iš Ženevos nuvyko Ryman pas Musolinį. Šis svečiui pagerbti suruošė pusryčius, ir abu valstybės vyrai turėjo ilgą pasikalbėjimą.

— Meksikoje įvyko pasikėsinimas prieš respublikos prezidento pavaduotoją. Puolikai paleido į jį apie 100 šuvių; du jo palydovai užmušti ir 15 žmonių sužeista.

— Šiais metais bolševikai netoli Lenkijos rubežių surengė didelius kariuomenės manievrus. Jųjų laivynas pasirodė ir prie Lenkijos pakrančių. Del pastarųjų atsilankymo Lenkija rengiasi protestuoti.

— Vokietijoje vienoje kasykloje įvyko du sprogimai. Tik per antrą sprogimą žuvo 19 darbininkų.

— Buvęs Auganistano valdovas Amanulą su žmona Suraja ir visais vaikais pametė islamą ir priėmė katalikų tikėjimą.

Birutė — Trakų Kunigaikštienė.

Nėra — be abejo – mūsų istorijoj simpatiškesnio asmens, kaip Birutė. Ji yra toks malonus kilnus, idealingas, kad kai kurie netgi intelingentai — bet neistorininkai — linkę manyti, jog tai asmuo ne istorinis, vadinas nebuvęs iš tikrųjų, o vien tik liaudies vaidentuvės kūrinys — legendarinis. Tačiau kas bent kiek turėjo progos arčiau susipažinti su Lietuvos praeitimi (žiūr. „Šaltiniais, pav., Lietuvos metraščiais (П. С. Р. Лът. VIII.) tas įsitikino, kad tokia nuomonė iš pagrindų klaidinga.

Tiesa, labai mažai išsiliko žinių apie Birutę, bet kokias turime yra tikros, neabejotinos.

Jomis tad pasiremdamas norėčiau supažindinti platesnę lietuvišką visuomenę su mūsų įžymiausio didvyrio Vytauto Didžiojo motina — Trakų kunigaikštiene Birute.

Birutė gimusi viename gražiausių Lietuvos kampelių — Palangoje. Jos tėvas buvo žymus Lietuvos bajoras Vydimantas vardu. Kaip vadinasi motina busimosios kunigaikštienės — šaltiniai tyli. Kuriais metais gimusi ir kaip praleidusi savo jaunatvę, taipogi tikrų žinių neturime. Pirma syki susitinkame istorijoj su Birutės vardu kuomet jau ji buvo vaidelutė — amžinos ugnies vyriausio stabmeldiškos Lietuvos dievaičio Perkūno — Praurimos — saugotoja. Mergaitės galėjo likti vaidelutėm, rodosi, ne anksčiau 14 metų amžiaus. Birutės būta netik giliai dievotos, bet ir nepaprastai gražios: „dievaičio tarnaitė, graži kaip Tikrojo Dievo angelas" išsitaria vienas poetų.

Apie 1343 m. — vadinasi apie šešetą ilgų amželių tam atgal janaus karžygis Trakų kunigaikštis Keistutis — Gedimino sūnus, — grįždamas su savo kariomene iš žygio prieš kalavininkų Ordeną, apsistojo Vydimanto Palangiškio namuose poilsio.

Čia turėjo progos susipažinti su bajoro dukterimi, angeliškai skaisčia ir gražia vaidelute.

Dora širdis narsaus bet jautraus karžygio iš pirmo pamatymo tapo galingai sužavėtas. Panašios moteriškės jis buvo lig šiam laikui niekuomet neregėjęs, nors jau daugybę, didelę daugybę buvo savo gyvenime matęs visokių žmonių. Baltame vaidelutės apsiauste didelėm pilnom išreiškos akelėm, subtelingai gražiais skruostelais tamsiai geltonais lig pat žemės ilgais plaukais atrodė it ne žemės sutvėrimas...

Tuo laiku galėjo turėti Birutė apie 17—18 metų amžiaus. Stebuklingoji stygą buvo smarkiai užgauta ir jos sieloje, meilės jausmo. Gražus, linksmas pilnas energijos, dar jaunutėlis, bet visoje Žemaitijoj pagarsėjęs karžygis, garbingiausio visoje Lietuvos žemelėje Gedimino sūnus iš pirmo beveik pamatymo tampa idealu Birutės akyse.

Ir čion įvyksta — sulig padavimų — nepaprastas tiesiog negirdėtas, anais laikais faktas. Dalykas, mat, tame, kad vaidelutė duodavo apžadus užlaikyti lig gyvos galvos mergelės skaistybę, kurią praradus — vadinasi sulaužius apžadus, buvo baisiaja mirtimi baudžiama, kaipo didžiausia nusidėjėlė.

Galingas Keistutis žada apginti nuo bausmės, o užgautai dievybei suteikti milžiniškas aukas, kad tuoj turėti Birutę, kurios ar šiaip ar taip ne manė išsižadėti. Tačiau Birutė pasirodė didvyrė. Nepaisant tiesiog pragariško sielvartos kančių griežtai nesutinka su savo mylimuoju.

Tuomet nepaprastai drąsus, didžiausio meilės jausmo pagautas Keistutis ryžosi prievarta atitraukti vaidelutę nuo altoriaus.

Vestuvės įvyko Trakų pilyje. Birutė, per visą savo gyvenimą karštai mylima vyro, turėjo 5 ius sūnus ir tris dukteris.

Sūnų vardai: Patirgas, Tautvylis, Vytautas, Butautas ir Sigailis, dukterų: Danutė, ištekėjusi už Mozurijos kunigaikščio Jonusio, Ringaitė, berods būdama panelė, mirė kryžiuočių nelaisvėje, trečios vardo nežinome.

Visų vaikų mylimiausis buvo Vytautas, kurs buvo labai panašus ir iš išvaidos ir iš būdo į savo motiną. Birutė kitaip nekalbėjo su vyru ir su vaikais kaip lietuviškai.

Kunigaikštienės gyvenimas Trakų pilyje nebuvo perdaug linksmas. Keistutis, gindamas be paliovos gimtąjį kraštą nuo galingų, dažnai už jį galingesnių priešų, kaip antai: kryžiuočiai kalavininkai, pagalios lenkai, nuolat buvo ne namie.

Tūkstantiniai pavojai, grąsantieji jo gyvybei ir sveikatai (kelis kart pav. buvo pakliuvęs nelaisvėn sužeistas ir t. t.), skaudžiai atsiliepdavo Trakų valdovės širdyje.

Kol dar meželsnio būta Vytauto, galėjo bent juo pasidžiaugti motina, bet vos tiek paaugo, kad galėjo pakelti kardą, nužygiavo su tėvu karo laukan. Mūsų garsioji kunigaikštienė dar labiau nuliūdusi pasilikdavo.

Birutė mirė tragingа mirtimi. Žiaurus Jogaila, išdavikišku būdu suėmęs dėdę Keistutį ir liepęs pasmaugti „Lietuvos liūtą" Krėvės pilyje, bijodamas, tur but nelaimingos žmonos keršto, liepė ir ją nuskandinti Galvės ežere. Tas pats likimas laukė ir Vytautą, jei būtų dėka savo gudrybei ir didvyriškam pasiaukavimui savo tarnaitės Mirgos — nepasprukęs iš spąstų. Stabmeldžiai seneliai buvo įsitikinę, kad visos nelaimės Keistučio še-i mynoje tai užrustintų dievaičių kerštas.

Ž.

ŪKIO SKYRIUS.

Klausimai ir atsakymai.

Nori užimti svetimą žemę.

Klausimas. Gretimasis sodžius skirstosi į vienasėdžius ir užėmė mūsų pievos dalį neturėdami plano. Kur jie rodo, tenai eina komisija ir liepia statyti kapčius, o kur mes rodome, tai į tai nekreipia jokios domės. Rubežius eina tiesia linija, žymisi grioviu ir mūsų ežios eina nuo vakarų, o jų iš pietų.

M. Už.

Atsakymas. Sienų ginčas sunku išspręsti, kuomet ir vienas ir antras sodžius neturi planų. Tokiuose atsitikimuose turėtų būti imta domėn faktinė žemės valdymo padėtis. Jei jie elgiasi sauvališkai, tai galite skūstie: į Okr. Urząd Ziemski ir savo apskrities starostijaj.

Užėmė svetimą žemę.

Klausimas. Mūsų sodžiaus žemės dalį užgrobė kitas sodžius 20 metų atgal, nes ta žemė buvo už pelkių ir toli nuo mūsų sodžiaus. Ar dabar mūsų sodžius galėtų atimti tą žemę? Sulig plano ji priklauso mūsų sodžiui. Tačiau mes neturime plano. Pasakoja, kad mūsų sodžiaus planas yra Kaune, tai ar galima jis būtų išreikalauti ir kiek tai kainuotų?

M. Už.

Atsakymas. Niekas neturi teisės užgrobti svetimą žemę. Jei prirodysite, kad tas žemės sklypas priklauso jūsų sodžiui, tai beabėjo atsiimsite. Kai del plano, tai kol kas nėra beveik jokios vilties, kad jis galima būtų partraukti iš Kauno.

Sulaiko laikraščius.

Klausimas. Ar galima skūstiеs už laikraščio sulaikymą? Pavyzdžiui, mano laikraštį kartais sulaiko net kelias savaites, o kaip kada ir visai pražūna.

M. Už.

Atsakymas. Galima. Jei laikraštį sulaiko krasoje, tai praneškite Redakcijai, o ši jūsų pašto agentūrą apskūs kur reikia. Jei sulaiko gminoje, tai skuskitės starostijai.

Kelionė į Prancūziją.

Klausimas. Norėčiau išvažiuoti Prancūzijon. Turiu visus popierius. Pirma vežė valdiška komisija Švenčionyse, bet dabar apie tą komisiją nieko nesigirdi. Todel norėčiau savo lešomis važiuoti, bet nežinau gerai, kur yra agentai. Sako, kad yra tokie agentai Švenčionyse, bet aš nežinau, ar jie yra tikri agentai, ar apgavikai? Prašau patarti, kur surasti tokius agentus?

D. Emigrantas.

Atsakymas. Patartume Tamstai važiuoti tiktai vadovaujant valdiškai komisijai. Tada turės rūpinties ir tolesniu Tamstos likimu. Šiaip savo rizikai, arba su pagalba privatinių agentų, važiuoti nepatartume, nes visus tuos agentus skaitome apgavikais. Jei turėtumet Prancūzijoje pažįstamų, kurie padėtų Tamstai bent pradžioje, tada kas kita. Kitaip patartume nesijudinti iš vietos.

Grybas pirkioje.

Klausimas. Namus pastačiau 1926 metais aukštoje vietoje. Laikau švariai ir sausai, vienok atsirado grybas: grindyse, lubose ir sienose. Iš grindų ir lubų grybą pašalinau, bet iš sienų nieko negaliu padaryti. Tai prašau patarti, kokiu būdu išnaikinti grybas?

K. Jakimauskas.

Atsakymas. Čia bus kalta ne vieta, bet statomoji medžiaga, kuri matyti buvo jau užkrėsta grybu. Panašiuose atsitikimuose nieko daugiau negalima patarti kaip tik pasistatyti naujas namas iš visiškai sveikos medžiagos, o senasis sugriauti. Iš apkrėsto namo negalima nieko imti kitoms trioboms, nes tuo būdu perneštumėte grybą į kitas triobas. Kartą grybas taip įsivyravo, tai jau pašalinti jis yra negalima ir tokiai triobai vis tiek yra lemta žūti. Pagaliau, tokioj trioboj ir gyventi nesveika. Plačiau apie tą grybą parašysime skyrium.

Žemės aprašymas „Ryto" mokyklai.

Klausimas. Geriau susipratę lietuvių sodžiai, eidami į vienasėdžius, palieka žemės gabalą „Ryto" mokyklai. Matininkas sutinka palikti gabalą žemės sakydamas, kad mokykla sodžiuj turi būti: nebus „Ryto" — bus valstybinė. Tą darant, matininkas turi parašyti protokolą. Jeigu jis protokole užrašys „mokyklai", nepažymėjęs „Ryto", tai ar negalėtų tos žemės paskui atimti kas kitas ir ar galima būtų ją perduoti tik „Rytui"? Jeigu reikia būtinai pažymėti protokole „Ryto" ir jeigu matininkas nesutiktų tai padaryti, tai ar galima jis priversti ir kokiu būdu?

Gaspadorius.

Atsakymas. Jeigu sodžius nori išskirti žemės gabalą „Ryto" mokyklai, tai ir protokole turi pažymėti, kad „Ryto". Su sodžiaus nutarimu matininkas paprastai skaitosi. Ligi šiol nebuvo atsitikimo, kad Urząd Ziemski panašių nutarimų nepatvirtintų.

Mašinų bendrovės.

Klausimas. Mūsų sodžiuje labai trūksta geresniųjų ūkio įrankių ir norėtume kuriuo nors būdu jų įsigyti, bet pavieniui tai yra sunku, nes brangiai kainuoja. Mums trūksta sprenžininių akėčių, kultivatorių ir pievoms išdirbti įrankių. Teiravomės Vilniaus Sindikate, bet pasirodė, kad tie įrankiai yra gana brangūs. Nesenai važinėjo mūsų krašte Ūkio Draugijos delegatas ir sakė, kad galima įsigyti tų įrankių susidėjus keliems ir suorganizavus „spulką". Todel prašau patarti, kokiu būdu tai padaryti?

P. Var.

Atsakymas. Žemės Ūkio Bankas duoda kreditą tiktai javų valymo mašinoms įsigyti. Šiaip ūkio įrankiams neduoda, visiek kad ir „spulką" mašininę suorganizuotumet.

Nori pakeisti testamentą.

Klausimas. Mano dėdė užrašė man savo turtą judamąjį ir nejudamąjį, kurį aš turėjau gauti po jo mirties. Testamentas buvo parašytas pas notarą Švenčionyse, o dabar dėdė nori dalį to turto kitam aprašyti. Aš išbuvau ūkyje devynerius metus, visą tą laiką dirbau, o dabar apgaulingai nori su manim pasielgti. Todel prašau atsakyti, ar tas testamentas neturės jokios galės, kad sulaikius tą dėdės elgėsį?

Virstantis Berželis.

Atsakymas. Kadangi dėdė yra dar gyvas, tai jis su savo nuosavybe gali elgties taip, kaip jam patinka, taigi gali vietoj senojo testamento parašyti naują ir Tamstai visai nieko nepalikti. Patartume Tamstai su dėde nesipykti, nes tuo gali sau tik pakenkti. Geruoju daugiau laimėsi!

Šašai.

Klausimas. Pas mus visi labai nušašo ir jokiu būdu negalima išsigydyti. Vieni šašai, išgyja, jų vietoj atsirada kiti. Šašai daugiausia būna ant lūpų, nosies, antakių ir kaktos. Kas daryti?

Atsakymas. Pamėginkite kas diena tepti šašus cino mostimi, o jei tai nepadės, pasitarkite su gydytoju vietoje.

KORESPONDENCIJOS.

Švenčionių apskr.

Vardziukieinis, Dūkšto val. Šio mėnesio 18 d. čia mirė vietinio Liet. Šv. Kazimiero Draugijos skyriaus pirmininkas, Antanas Umbrasas. Velionis nuo skyriaus įsikūrimo pradžios visą laiką stovėjo valdybos priešaky. 1927 m. ėjo pareigas sekretoriaus, o 1928 ir 1929 m. — pirmininko. Amžinos atminties Antanas Umbrasas buvo susipratęs žmogus, geras lietuvis ir kaipo pirmininkas, daug pasidarbavo, už ką skyriaus narių tarpe paliko geriausią atmintį.

Velionis peranksti mirė: turėjo vos 28 metus. Būtų dar daug pasidarbavęs, bet negailestinga mirtis perkirto jo gyvenimo siūlą ir atskyrė nuo žmonos ir dviejų dar mažų dukryčių.

Laidotuvės buvo šio mėnesio 19 d. Jose dalyvavo Dūkšto klebonas kun. Z. Butkevičius, iš Vilniaus atvykęs Liet. Šv. Kaz. D-jos Centro atstovas S. Urbanavičius, vietinio skyriaus nariai ir daug kitų gerų artimų žmonių. Prie atviros duobės kun. Z. Butkevičius pasakė religinio turinio pamokslėlį, primindamas visiems neišvengiamą pomirtinę kelionę. S. Urbanavičius pasakė trumpą atsisveikinimo kalbą, kurioje Liet. Šv. Kaz. D-jos Centro Valdybos vardu reiškė užuojautos mirusiojo žmonai, dukrytėms, giminėms ir skyriaus nariams. Pastaruosius kalbėtojas ragino nesvyruoti, nedrebėti, bet drąsiai darbuotis Draugijos ir lietuvybės naudai savo buvusio pirmininko pavyzdžiu.

Po valandėlės Vardziukiemio kapuose išaugo naujas kapas. Jį papuošė didelis gražus gėlių vainikas su parašu: „Savo Pirmininkui. Dėkingas Vardziukiemio Liet. Šv. Kazimiero Dr-jos Skyrius".

Dalyvis.

Vasiūnai, Tverečiaus vals. Mūsų laikraščiuose telpa daug korespondencijų, bet niekas nenori paduoti statistikos. O tai būtų labai įdomu. Mūsų sodžiuje lenkiška mokykla yra jau antri metai. Pernai mokytojavo p. Liudvikas Meszkian, sulenkėjęs, kilęs iš Drisvetų; jis turėjo iš mūsų apskričio 3 vaikus ir iš Braslavės — 5. Šiemet turime p. Kisły; šis dabar turi ir gi 3 vaikus iš mūsų valsčiaus ir apie 8 iš Braslavės apskričio. Už šitos mokyklos butą Tverečiaus valsčius sumoka į metus 300 auksinų. Sulig teisybės už tą butą turėtų daugiau sumokėti žmonės iš Braslavės apskr. Yra ir „Ryto" mokykla; joje mokosi 40 su viršum mokinių.

Senis.

Rėškutėnai, Kaltinėnų valsč. Nauji mokslo metai—nauji vargai. Ilgus metus pas mus dirbo mokytojas p. N. Jasiulionis. Ačiū jo darbštumui mes susilaukėme Ūkio Ratelio, Šv. Kazimiero D-jos skyriaus, gėrėjomės gražiais vakarėliais, kurių turėjome daug daug; jaunimą patraukė prie šviesos. Šiais mokslo metais inspektorius nedavė koncesijos mūsų mokyklai. Atsiuntė mums valdišką mokytoją, kuris gavo mokyklai butą pas Mykolą Daubarą ir jau pradeda darbą. Kaimas lietuviškas, jame nė vieno ištautėjusio nebuvo ir nėra. Tik dabar atsirado M. Daubaras, kurio pasielgimu visi labai piktinasi. Mes nenurimsime ir ieškosime savo teisių... Tik, broliai, neškime naštą visi mes kantriai, o bus mums kentėti lengviau...

Erelis.

Bikėnai, Dūkšto val. Prieš dviejus metus čia veikė lietuviška mokykla, kuri bikėniečiams ir apylinkės kaimams davė daug naudos: vaikučius mokino suprantama, gimta jų kalba, jaunimą mokino ruošti lietuviškus vakarėlius, pratino skaityti knygas, laikraščius, bendrai, stiprino visų lietuvišką sąmonę. Dabar jau kitaip. Lietuviškos mokyklos jau nebėra, yra tik lenkiška... Bikėniečiai prašė, maldavo ir inspektoriaus ir Vilniaus „Ryto", bet be pasekmių. Net ir atsakymo negauta. Dabar bikėniečiai jaučiasi apvilti... Bet rankų dar nenuleidžia — kruta, dirba geriau, negu kitur. Turi Liet. Šv. Kazimiero Draugijos skyrių, prie kurio glaudžiasi visi apylinkės kaimai ir viensėdžiai. Ir gražu, kad taip daro. Bendromis jėgomis vis daugiau gali užkrutėti. Na ir kruta, kai reikia. Pav. šį mėnesį kai ruošė vakariuką, tai prisidėjo ir žąsiniečiai, ir beržininkiečiai.

Minimas vakarėlis buvo suruoštas Bikėnuose šio mėnesio 14 d. Programa buvo neilga, bet graži ir įvairi. Vaidinta vieno veik. komedija „Nesipriešink", sakyta monologai: „Pas duris" ir „Rengiasi vesti". Užbaigta gyvu, juokingu pantomimu „Ponas ir tarnas". Viskas atlikta su pasisekimu. Vaidintojai tiek parodė sugebėjimo, kad publika jiems dar per vaidinimą negailėjo katučių. Bendrai, vakaras pavyko.

Pertraukų metu ir per šokius griežė Dūkšto liet. dūdų orkestra. Pastarosios šį kartą girti netenka, reiktų tik pabarti. Bet paliksiu. Kitą kartą orkestrininkai savo iškrypimų gal nebeparodys.

Vilnietis.

Breslavės apskr.

Mažėnai, Rimšės valsč. Mūsų sodžius didelis, gyvena 35 ūkininkai. Nėra taip vadinamų pas mus didžiausių, tik vienas ūri 3/4 valako, kiti po pusei, po ketvirčiai ir po keletą dešimtinių. Visi gyvena vidutiniškai; visi lietuviai, tik gal pora atsiras, kurie savo vaikučius mokina lenkiškai kalbėti; kai jie išeina sodžiun, tai atrodo, būk atvežti iš užsienio. Sodžius ramus — daug jaunimo, turi savo griežikus, dažnai esti „vakaruškos", bet tvarkingos. Rugpiūčio 25 d. jaunimas surengė net mažą vakarėlį, kuris pasisekė.

Ligi šiol mažėniečiai dar vis buvo amžinami miege, dabar kelias. Sulauksime ir mes Šv. Kaz. D-jos skyriaus, nekantriai laukiame Storostijos užtvirtinimo. Kaipgi bus malonu žiemos ir taip laisvu metu pasiskaityti lietuviškas knygutes, sužinoti per laikraščius naujienas, mūsų draugų darbus ir t.t.

Ramulėlis.

Lydos apskr.

Rodunė. Mūsų parapijoje statoma nauja bažnyčia. Jau sukrauti pamatai ir sienos pašoko viršun. Rugsėjo 8 d. įvyko ir kertinio akmens pašventimas. Turėjome ir svetelį iš Vilniaus pralotą Liubiancą. Jis mums ir pamokslą labai gražų pasakė, tik mums mažai suprantamą. Daug kalbėjo apie Vilnių, gyrė kun. Ščemirską, barė už mūsų nesantaiką praeityje, džiaugėsi dabartine santaika (?). Labiausiai mus stebino, kai pradėjo girti kun. Ščemirską už tai, kad su mumis pakalba lietuviškai, ir mums nedraudžia kalbėti tarp savęs lietuviškai. Tai tau ir nuopelnai. Apie padarytas mums skriaudas pralotas neužsiminė: negražu tur būt atsiminti, kaip jis ir pats prisidėjo prie mūsų skriaudimo. O čia apie tai liūdija kiekvienas atvežtas mūsų akmuo, kiekvienas padėtas skatikas. O kai pradėjo pilti palyginimais iš lenkų karalių, jų miestų, jų paminklų, tai jau pamatėme, kad mus mokina ne Dievą pažinti. Pradėjome skirstytis ankščiau: kam rūpi ne tiesos žodis ir teisybė, tas teklauso istorijos, geografijos ir kitų pasakų; mums užteko ir kun. Ščemirsko pagyrimų paklausyti. Nuo akmens pašventinimo procesiją palydėjo atgal vos trečdalis žmonių. *Vienas.*

Nepriklausomoj Lietuvoj.

Lietuvos kunigaikščio Vytenio pulko 10 metų sukaktuvės.

Rugsėjo 22 d. Mariampolėje įvyko Lietuvos kunigaikščio Vytenio pulko 10 metų sukaktuvių iškilmės. Iškilmėse dalyvavo Valstybės Prezidentas A. Smetona ir ministeriai. Per iškilmes buvo įteikta pulkui vėliava.

Kan. Tumo jubiliejaus viešas paminėjimas.

Rugsėjo 20 d. sukako 40 m., kai kan. Tumas pradėjo darbuotis mūsų literatūroje. Tą dieną Baltosios Gulbės salėje įvyko viešas sukaktuvių minėjimas. Jubiliato asmenį apibūdino prof. Tamošaitis, prof. Biržiška ir prof. Kemešis. Po to sekė pasveikinimai ir pasveikinimų skaitymas. Netrūko ir nuo Vilniaus lietuvių visuomenės pasveikinimo, kurį pasiuntė Laikinojo Komiteto pirmininkas p. K. Stašys. Įėjimas į salę visiems buvo laisvas ir todėl publikos prisirinko labai gausiai: buvo atsilankę seni ir jaunuoliai; tai tik parodo, kaip brangus jubiliatas yra visų mylimas ir gerbiamas. Tą pat dieną buvo suruošta ir vakarienė.

P. Čiurlionienės paskaita Ženevoj.

Lietuvos delegacijos narys Tautų Sąjungos posėdžiuos, p-nia Čiurlionienė, kuri išrinkta į socialinę komisiją, surengė labai įdomią paskaitą tema „Lietuvos moteris". Paskaitoj ji padarė istorinės ir dabartinės Lietuvos moterų būklės apžvalgą, nagrinėjo jos dalyvavimą kraš to gyvenime. Gausinga auditorija sutiko p-nios Čiurlionienės kalbą karštais plojimais.

Pabaltijo valstybių ūkio konferencija.

Iš Talino praneša, kad estų prekybos rūmų pirmininkas Puk šios savaitės pabaigoj atvažiuoja į Rygą, kur ves derybas su latvių ūkio sferomis dėl numatytos Pabaltijos valstybių ūkio konferencijos. Šiai konferencijai teikiama didelės reikšmės. Jos dalyvių sudėtis tuo tarpu dar neaiški, tačiau jau nuspręsta, kad joje dalyvausiančios Estija, Latvija ir Lietuva. Lenkijos dalyvavimas, esą, taip pat laikomas būtinu, bet abejojama, ar pavyks susirinkti prie vieno stalo Lenkijos ir Lietuvos ūkio sferų atstovams. Konferencija susirinks Taline spalių mėn. pabaigoj arba lapkričio pradžioj.

Nereikėtų džiūgauti.

Nesenai Lenkijos vyriausybė kvietė seimo partijas į pasitarimą, tačiau šios atsisakė. Iš to kai kas linkęs daryti toli einančias išvadas. N. Lietuvos demokratai (Liet. Žin.) manančios, kad dabar Lenkijoje paims viršų demokratinis gaivalas ir tuomet „visokios avantiūros turėtų galą gauti, greičiau galės įsigyventi sveiko proto politika, lietuvių — lenkų ginčas greičiau ras tinkamą abiem pusėm sprendimą". Mes į tai galime pasakyti vieną; tuščia viltis. Lenkijoje visi — nuo kraštutiniausio endeko ir ligi kairiausio pepeso — laikosi Vilniaus klausime vienodo nusistatymo. Koks tas yra nusistatymas, reikėtų pasiteirauti ne partijų programose, bet ruošiamuose Vilniuje viešuose mitinguose, akademijose. Tikime, kad ir N. Lietuvos demokratai nesugebės atskirti endeko nuo pepeso..."

51 mokytojas baigė kursus.

Žemės Ūkio rūmai buvo surengę Kaune pradžios mokyklos mokytojams žemės ūkio kursus, kuriuos lankė ir egzaminus išlaikė 51 mokytojas. Jiems duota teisė vesti žemės ūkio klases prie pradžios mokyklos.

Dar apie Plečkaitį.

Kaip praneša Rytprūsių vokiečių laikraščiai, policija dar kartą smulkiai apžiūrėjo miškelį, kur buvo suimtas Plečkaitis su penkiais sėbrais. Buvo rastos dar dvi sunkios bombos. Jos buvo sumestos į pelkę.

Lėktuvo nelaimė.

Rugsėjo 19 d. Klaipėdoj rytą apie 9 valandą nukrito ir sudegė lietuvių lėktuvas. Žuvo kapitonas Kuncaitis ir vyr. leitenantas Vedeika.

Katalikų konferencija.

Rugsėjo 25 ir 26 d. eina katalikų veikimo centro konferencija. Joje paskaitas pasiketino laikyti vyskupas Paltarokas, vysk. Reinys, p. Tiirauskas ir kun. Malakauskas.

Paslaptingas policininko dingimas.

Iš Alytaus apskrities pranešama, kad policininkas Karolis Čiunys paslaptingai dingo.

Čiunys buvo pasiųstas saugoti administracijos linijos. Po kurio laiko, policininkui negrįžus į sargybos butą, pasiųsta jo ieškoti.

Patikrinus sargybinio stovėjimo vietą, rastas Čiunio šautuvas su šoviniais, diržas ir kepurė.

Tuo reikalu užklaustas lenkų poručnikas pareiškė, kad toksai policininkas esąs pas kuopos vadą Marcinkonyse, bet kaip jis tenai atsidūrė—poručninkas atsisakė paaiškinti.

Lenkų spauda, neminėdama pavardės, pranešė, kad jis pats atbėgęs.

Universitetas.

Lietuvos universitetan šiemet įstojo daugiau 1000 naujų studentų. Voldemaro projekto pakeisti universiteto statutą ir padaryti jį daugiau priklausomu nuo vyriausybės Lietuvos Prezidentas nepriėmė.

Šnipų byla.

Rugsėjo 20 d. karo teismas nagrinėjo Vištyčio gyventojų Marės, Jono Augustino ir Vinco Klimauskų ir Baltraus Grigaičio bylą. Jie buvo kaltinami šnipinėjime Lenkijos naudai; tą darbą jie varė 1927 ir 1928 metais ir per administracinę liniją sus siekdavo laiškais. Trys nuteisti kalėti, du išteisinti.

Nuncijus sugrįžo.

Lenkų laikraščiuose paplitusi žinia, kad tarp Šventojo Tėvo ir Lietuvos pablogėję santykiai ir nuncijus visiškai iš Kauno išvažiavęs, pasirodė melaginga. Santykiai buvo ir pasilieka labai geri ir nuncijus Bartoloni, vasarą praleidęs Italijoj, vėl sugrįžo Kaunan.

Ne visi ir žydai blogi.

Nors šiemet Ženevoje žydai skundė lietuvius ir Paryžiaus žydų vadas Mockinas drįso kelti tautinių mažumų kongrese pramanytus „ekscesus" prieš žydus Lietuvoje, o Robinzonas, neatvažiavęs, kad jam, anot Mockino, nepatogu buvę kalbėti prieš lietuvius, vis delto Amerikos žydai per rabiną Glazerį pasiūlė Lietuvai Amerikos žydų turtuolių 50 milionų litų paskolą. Ar pasinaudos Lietuva tuo pasiūlymu, dar nežinome.

VIETOS KRONIKA.

Ūkininkų žiniai.

Komarūnuose ledai išmušė laukuose javus, išdaužė namuose langus, sunaikino ir vaismedžius. Nukentėję komarūniečiai iš niekur pašalpos negauna, nes savo laiku nesikreipė į atitinkamas valdžios įstaigas. Prie šios progos primename mūsų skaitytojams, kad ištikus panašiai nelaimei, reikia tuojau kreiptis asmeniškai į savo apskrities storastą. Storastija tuomet pasirūpina išgauti žmonėms lengvatas: mokesčių panaikinimą arba sumažinimą, paskolų valdžios kreditinėse įstaigose anuliavimą, pašalpų sėklomis ir t. t. Reikia neužmiršti, kad storastija ta visa gali išrūpinti tik dviejų savaičių bėgyje po ištikusios nelaimės. Tokios pagalbos iš valdžios pusės susilaukė keli sodžiai Švenčionių apskrityje, kuriuos ištiko panaši nelaimė.

„Rytas" — tėvams.

Jau prasidėjo mokslo metai. Kur yra leistos mokyklos, jos privalo dirbti nuo rugsėjo 1 dienos. Dažnai tėvai nenori suprasti, kad taip anksti reikia pradėti mokinti. Vaikai gano, bulves ir grybus rankioja arba stačiai bastosi, o tėvai, kol sniego nemato, tai ir vaikų nemokina. Taip darydami labai kenkia lietuviškoms mokykloms. Paskui inspektoriai kimba prie mokytojų ir tuomi prarandama lietuviškos mokyklos. O naują mokyklą įsikurti nelengva. „Rytas" prašo tėvus rūpestingiau, nelaukiant bausmių nuo inspektorių, leisti savo vaikus mokyklon.

VALDYBA.

Laukiama trėmimų.

Rugsėjo 27 dieną pradės tremti svetimšalius, kurie ligi tai dienai neišsirūpino iš valdžios leidimų likti Lenkijoje. Tokie svetimšaliai be atodairos bus nugabenti į pasienio sargybas ir iš ten išsiųsti iš Lenkijos ploto. („Słowo" 215 Nr.)

Svečių pastabumas.

Priimant Vilniuje prancūzų parlamento atstovus ir kitus svečius, buvę pasiųlyta apžiūrėti Vilniaus miestą. Vienas prancūzas, akį primerkęs, paklausęs, ar yra dar ko žiūrėti. Taip, svetimtaučiai greit pastebi Vilniaus miesto neturtą, suirimą ir jo nelaimingą padėtį. Deja, jiems Vilnius nerūpi.

Žydai pešasi.

Rugsėjo 21 d. Vilniaus socialzuojantieji žydai susirinko paminėti jaunimo šventę. Smarkiai kalbėjo jaunuoliai, net storastijos atstovas turėdavo įsikišti. Į susirinkimo vietą panorėjo įeiti ir komunistai. Kilo peštynės prie durų; susivaidinusius numalšino policija. Komunistai toje vietoje primetė savo atsišaukimų. Vieną tokių komunistų policija suėmė.

Vilkai.

Disnos apskrityje pasirodė vilkų rujos. Vilkai papiovė tris arklius. Per medžioklę užmušta 8 vilkai. Kitoje vietoje vilkai įsikasė į tvartą; čia jie suėdė 4 avis, 20 avių išpiovė ir 15 apdraskė.

Mūsų vargai.

Užpereitame numeryje mes minėjome, kad Gardino inspektoratas nepatvirtino 8 mokytojų, nenurodęs priežasčių; mokytojams del jų pasiteiravus Gardino storast joje ir inspektorate, pastarasis patarė dar kartą pristatyti tų mokytojų bylas peržiūrėti. Kai kurie mokytojai tokiu būdu peržiūrimi jau trečią kartą. Gardino inspektoratas kasmet reikalauja pristatyti vis naujus mokytojus. Tas pats inspektoratas atėmė koncesiją iš Kašėtų mokyklos; jos klausimu apeliuota Varšuvos kuratorijai. Vilniaus kuratorija, nenurodžiusi priežasčių nedavė koncesijų mokykloms: Iuoduose Kalviuose, Cesliukiškėse, Skladonyse, Tusamonyse ir Rėškutėnuose Tusamonių mokykla pereitais metais susilaukė mokytojo patvirtinimo apie Velykas. Suvalkų inspektoratas ligi šiol netvirtino į koncesijonuotas mokyklas del stokos cenzuotų mokytojų. Šiemet pristačius tokius mokytojus įpranešė, kad duotos koncesijos nustojusios galios. Vilniaus inspektoratas pareikalavo neimti į Klepočių mokyklą vaikų, kurių sąrašą jis prisiuntė; savo reikalavimo neparėmęs jokiu įstatymu. Mokslo metai jau prasidėjo, bet dar daug mokytojų laukia patvirtinimo. Už tat atsirado pseudo lietuvių iš Panevėžio lenkų mokytojų seminarijos; juos siuntinėja į grynai lietuviškus sodžius (Matuizai, Cebatoriai, Videniai, Barčiai, Papiškė), kur buvo lietuvių mokyklos.

Tik pasigyrė.

Vilniaus magistratas visus metus visiems ir visur skelbė, kad šiais metais bene pusę miesto gatvių išasfaltuos. Laikas bėgo, darbininkai gatves knaisiojo, magistratas gyrėsi. Dabar tenka patirti, kad šiais metais neasfaltuos nė vienos gatvės. Sako, pinigų trūksta.

Dar „nelaimė."

Žymus buv. Vilniaus magistrato valdininkas Viktoras Keizikas padėtas Lukiškio kalėjiman. Jis yra išaikvojęs didelę pinigų kruvą, kurie buvo skiriamė našlaičių ir jų pieglaudų laikymui. Reikia pastebėti, kad magistrato valdininkų tarpe gana dažnai pasitaiko tokios „nelaimės": pinigų aikvojimas ir kalėjimas. P. Keizikas buvo ir žymus „strzelcas."

Vilniun veža numirėlius.

Rugsėjo 24 d. atvežė Vilniun labai senai mirusį lenkų istoriką Lelevelį. Šį kartą laidos jį Rasų kapinyne.

Ženevos kongreso atbalsis.

Rugsėjo 24 d. Laik. Lietuvių Komiteto platesniame posėdyje p. K. Stašys ir kun. P. Kraujalis padarė pranešimą apie šių metų Ženevos tautinių mažumų kongresą. Be to kun. Kraujalis papasakojo savo įspūdžius apie Tautų Lygos tarybos ir pilnaties posėdžius. Lenkų mažumos šiame kongrese nedalyvavusios, bet kongresas buvęs skaitlingas ir gyvas. Lietuvių paskaitytoji trumpa rezoliucija buvusi prezidiumo ir kongreso priimta palankiai ir plojimais, o lenkų spaudos prasimanymai apie deklaracijos atmetimą esą melagingi ir dar kartą mums rodo, kaip atsargiai reikia naudotis viešomis paeinančiomis iš lenkų spaudos žiniomis.

Be to, buvo tartasi, kaip minėti 500 metų Vytauto Didžiojo mirtes sukaktuves. Išrinktas ir komitetas iš 5 žmonių.

Amatininkų dėmesiui.

Išleista įstatymas, einant kuriuo kiekvienas amatininkas privalo išeiti bent 7 skyrių pradžios mokyklos mokslą ir turėti atatinkamą liūdymą. Kas tokio liūdymo neturės, tas negalės laikyti amato egzaminų. Dabar darbo inspektoratai to stropiai dabos ir vers jaunus amatininkus (15—18 m.) lankyti vakarinius kursus, kol jie įgys reikalingą mokslo cenzą. Darbdaviai bus verčiami siųsti jaunus amatininkus moksian; kitaip ir jie bus baudžiami.

Redakcijos atsakymai.

P. p. Mozūriui ir Žimsorėliui. Labai pagirtina, kad Tamstos rūpinatės vištagalvių ateitimi; taip turėtų daryti kiekvienas tautietis. Negerai, žinoma, daro Mordasavo mergelės, bėgiodamos paskui atėjūnus. Tikime, kad, nusvilus pirštelius vienai antrai, kitos liausis. Jų darbai nepatogu kelti laikraštyje. Prašome mums rašinėti.

P. J. Norkūnui. Tamsta rašai šventą teisybę apie išdavikus ir pirštu nurodai į mūsų nelaimių priežastis. Pilnai Tamstai pritariame, bet prisivengdami laikraščio konfiskatos, padėti nedrįstame. Prašome mūsų neužmiršti; prašome paduoti ištirtus faktus iš savo apylinkės, kad teisme būtų galima apsiginti.

Š. m. rugsėjo 29 dieną 6 val. vakare **Bieniūnų sodž. Rimšės valsč.**

RUOŠIAMAS

LIETUVIŲ VAKARAS.

PROGRAMOJE:

1. „Apsiriko" 2-jų veiksmų komedija.
2. Deklamacijos ir Monologas.
3. Žaislai ir šokiai.

Prašome atsilankyti Gerb. jaunimą iš aplinkinių sodžių.

Šv. Kaz. D-jos Valdyba Bieniūnuose.

Leidėjas ir Atsak. Redaktorius **Julius Navikas.**

„RUCH" Spaustuvė, Totorių g.